

անպիտան հողեկա Գրեգոր երեցիս՝ ի յիշատակ
եւ հաւրն Մղտեիս փոխառին եւ մաւր խանդուտին
եւ որդւոյն թորութին, Մարտիրոսին եւ եղբաւրն
Մուղամին եւ կնոջն Մանային եւ ինձ անարժան
Գրեգոր գրչի, որ գրեցի եւ ծաղկեցի եւ կազմեցի
(... Բէրբէ իւր պատմութիւնը ընդհանուր ի միջոցն
իւր հայ Բէրբէ):

(Հարմարութեամբ) Թուրքոս Նոյնիսիոյ Գործակալներն

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՓՆՏՈՒՆԸ ԹՈՒՆԵԿԱՆ ՄԸ

Գալէմբեարեան «Սարգիս Արքեպ. Սարա-
ֆեան եւ իւր ժամանակը», վերնագրով հրատա-
րակած էր «Հանդիսիս», մէջ շարք մը յօդուած-
ներ, որոնց առաջնոյն մէջ (1907, էջ 205, 206)
նառաջ բերելէ վերջը այն սխալ թուական-
ները, զորոնք մէկ քանի հայ հեղինակներ նշա-
նակած են յիշեալ Արքեպիսկոպոսին կաթողիկէ
հաւատոյ դաւանութիւնը տալուն համար, կը
յարկէ «սակայն իմ ձեռքս գտնուած պաշտո-
նական մէկ թղթոյ համեմատ» Սարգիս Հոռմայ
եկեղեցւոյ դաւանութիւնը պաշտօնապէս զրով
տուած է 1743 թն, երբ Զմիւռնիոյ մէջ երու-
սաղեմայ համար նուէրներ կը հաւաքէր:

Հոս յառաջ բերուած թէ տարին է թէ
տեղը շատ ճիշդ են, ինչպէս պիտի տեսնենք,
բայց նման կարեւոր դէպքի մը ուրիշ էական
պարագաներն ալ փափագելի է գիտնալ, ահա
թէ այս մասին ինչ կը տեղեկագրուի P. Clemente
da Terzorio ի գրած Le Missioni del Minori
Cappuccini ուսումնասիրութեան Գ. հատորի
մէջ (100—103):

Յեցեալ պաշտօնական եւ անկասկածելի
վաւերաթուղթերու կ'ըսէ Terzorio թէ Սարգիս
հաւատոյ դաւանութիւնը տուած է 1743, Յու-
նուար 29 թն Զմիւռնիայ Ս. Պողոսեոսի պար-
զեցւոյ մէջ, հայ-կաթողիկէայ ծխարանի պար-
տադրած ձեւին համեմատ, առաջի Կ. Պողոսեոսի
(հայազգի) Ստեփանոս կնգազարի կրօնաւորի եւ
ի ներկայութեան ուրիշ հինգ նմանապէս կնգա-
զարի կրօնաւորներու, որոնցմէ ի մասնաւորի յի-

շելու է Զմիւռնիայ Առաքելական փոխանորդը,
P. Girolamo da Peraino:

Սարգիս Արքեպ.ը նոյն օրն իսկ շրկած էր
ի Հոռմ իտալերէն նամակ մը, զոր արժան է
կարդալ: Հանդիսի մէջ (էջ 206) հրատարա-
կուած իտալերէն նամակը՝ ուրիշ բան չ'երեւիր
եթէ ոչ պատասխան անոր գրութեան:

Ահա այս նամակս եւ յարակից հա-
տուածները՝

«Nel 1742 troviamo Superiore a Smirne
il p. Michele da Parigi.

15. Egli è sotto il governo di questo
Superiore che avvenne la celebre conver-
sione di Sergio arcivescovo di Cesarea e
legato del patriarca armeno di Gerusalemme.
Era Sergio uomo insigne per dottrina e
adorno di singolari prerogative. Favorito
da Dio di larghi doni e aiutato dai Missio-
nari, conobbe e dedestò in pari tempo gli
errori armeni, correndo ai Cappuccini, per
abbrecciare la religione cattolica.

Era il giorno 29 gennaio del 1743,
quando Sergio, fermo nel proposito fatto
d'abbandonar lo scisma, tutto raccolto e
raggiante di gioia, s'avviava alla chiesa
di s. Policarpo. L'aspettava il p. Stefano
da Constantinopoli, Missionario Ap. Cappuc-
cino, per riceverna l'apresenza di Gerolamo
Lanza, Vicario Apostolico di Smirne, del
p. Michele da Parigi Superiore, e dei Mis-
sionari Cappuccini Andrea da Buto, Aga-
tangelo e Stefano, l'arcivescovo Sergio, fece
nelle mani del suddetto p. Stefano, la solenne
professione di fede, secondo il rituale armeno
cattolica e venne assolto dall'eresia¹.

16. Di là, lo stesso giorno, Sergio
convertito, scriveva la seguente lettera a
Roma:

«Al più alto di Sinai, Impareggiabile
Benedetto XIV Santissimo Papa elettissimo:
che pienissimamente possiede la somma
Monarchia, e il Primato della Sede della
cattolica chiesa inespugnabile: godendo

¹ In nomine Jesu Christi. Amen.

Anno Domini millesimo septingentesimo qua-
dragisimo tertio, mensis Januarii vigesima nona, co-
ram Rev. mo Patre Hieronimo Lanza a Peraino Vica-
rio Apostolico Smirnae, ac Patribus Michaelae Parisino
Superiore huius missionii Capucinatorum Smirnen-

l'autorità e l'infallibilità, come norma retissima, nel decidere in materia della santa fede cattolica, e dei buoni costumi: mi sottometto con tutta ubidienza, e con la grazia dello Spirito Santo vero, lo riconosco ora essere unico capo visibile della militante Chiesa di Christo: a cui ancora con gran desiderio bacio umilmente li piedi al cielo avviati.

"E con la dovuta reverenza, e grande ossequio, esibisco umile ubidienza a cotesta Sagra Congregazione detta del S. Offizio: Riconoscendo, per li doni gratuiti di N. Sig. Giesù, la purissima, e retissima professione della Santa Romana Chiesa. E però all'E. mi e Rev.mi Inquisitori generali ordinati in Sagra Cong. offerisco questa lettera di obbedienza, e di professione della fede, per mezzo del Rev.mo Vicario di Smirne Geronimo Lanza, e dei religiosi frati Capucini, e propriamente coll'assistenza di Stefano apostolico predicatore, e missionario di nazione armena, e nativo di Constantinopoli, dell'istesso ordine di S. Francesco. E poichè avendo io con l'assidua lezione dei libri dottrinali salutari dei sacri teologi, succhiato il purissimo latte della Regina nobilissima, cioè della S. Romana Chiesa, mi trovo d'avere fatto profitto secondo la mia possibilità. Onde conchiudo brevemente il discorso, proferendo il nome della S. S. Trinità, e tutti gli Beati della celeste regione: Che io di qui avanti in tutto, e per tutto sarò obediante alla Santa Romana Chiesa in-

sium a S. Policarpi Parocho primario, Andrea a Buto, Agathangelo Remo, Stephano Atrebatensi Praedicatoribus Capucinis missionariis apostolicis testibus ad id requisitis, Ill. mus ac Rev. mus Dominus Sergius Archiepiscopus Cæsareæ in Capadocis ac legatus Patriarchæ Armeni Jerosolimitani libenti animo professionem expressam et solemnem catholicæ apostolicæ et romanæ fidei, proferens formulam ad id in rituali armeno catholico præsriptam emisit, et post hanc professionem, ego Frater Stephanus Constantinopolitanus Capucinus Missionarius Apostolicus, virtute facultatum quas a S. S. mo Domino Nostro Benedicto decimo quarto Summo Pontifice feliciter regnante accepi, supradictum archiepiscopum ab heresi absolvi.

In quorum fidem præsentem actum cum Ill. mo ac Rev. mo Domino Sergio supradicto et testibus superenarratis subscripsi, et sigillum ordi-

sin'alla morte, uniformandomi alla medesima nella spiegazione della Santa Fede, e Religione, e in tutte l'intenzioni.

E per confermazione di tutto ciò questa lettera scritta di propria mia mano, e sigillata, è stata inviata a VV. EE. le quali se si compiaceranno, e si degneranno, sono supplicate per l'indulgenza plenaria, e per la dispensa da mandarsi all'immeritevole servo di VV. EE. per mezzo dei sudetti Frati Capucini. Si conservino per splendore della Chiesa Santa di Christo. Amen.

Smirna 1743, 29 gennaio.

Umilissime servitore

Sergio Arcivescovo della gran'Cesarea, e primario Nunzio del Patriarca Armeno della santa città di Gerusalemme¹.

1742 թ. Զփուհից Մեծաւոր կը գտնեմք
Հ. Միքայէլ Պարիսի:

15. Այս Մեծաւորին վարչութեան միջոցին է որ տեղի ունեցաւ Սարգսի՝ Կեսարիոյ արքեպիսկոպոսին եւ Երուսաղէմի հայ պատրիարքի նուիրակին նշանաւոր դարձը: Սարգիս էր այդ նշանաւոր հմտութեամբ եւ զարդարուած առանձինն առաւելութիւններով: Աստուծոյ մեծ ձեռքերով օժտուած եւ Առաքեալներէ (Missionari) օժանդակուած՝ ճանչցաւ եւ մերժեց մի եւ նոյն ատեն հայ մշտութիւնները, դիմելով Կեղզակիրներու՝ կաթողիկէ կրօնը ընդգրկելու համար:

1743 Յունուար 29 ի օրն էր երբ Սարգիս, հաստատուն իր դրած առաջադրութեան մէջ հերձուածը թողլու, կը դիմէր՝ բոլորովին մտամբովի եւ զուարթերես՝ Ս. Պողոկարպոսի եկեղեցին: Իրեն կը սպասէր Հ. Ստեփան Կոստանդնուպոլսեցի, Կեղզակիր Առաքեալական Առաքեալը, որպէս զի զինքն ընդունի Զփուհիոյ Առաքեալական փոխանորդ՝ Հերոնիմոս Լանցայի

narium huius missionis apposui. Peractum Smirnae in ecclesia nostra S. Polycarpi sacello regio et consulari, parochia Gallorum, adhaerentium, et protectione regis nostri christianissimi gaudentium, die, mense et anno supradicto.

Seguono le firme... Arch. S. C. di Prop. Fide. Scritture originali riferite nelle Cong. Gen. ... Volume 715. Ad Congr. diei 13 maji 1743, num. 16.

¹ Scripture originali, ib. Bull. Ord., vol. VII, pag. 281.

